

Et undervisningsopplegg om

BARNE- konvensjonen

Barns rettigheter i *NORGE*

- Aktivitetsark med oppgaveidéer og tips til lærerne
- Hjelpesark med bakgrunnsinformasjon og kopieringsoriginaler

DISKRIMINERING

Artikkel 2:

Alle barn har rett til beskyttelse mot diskriminering

PRIVATLIV

Artikkel 16:

Alle barn har rett til privatliv

DELTAKELSE

Artikkel 12:

Alle barn har rett til å si sin mening, og deres mening skal bli tatt på alvor

MISBRUK

Artikkel 19:

Alle barn har rett til at ingen skader eller misbruker dem

Barns rettigheter i *NORGE*

AKTIVITETSARK

FORSLAG TIL AKTIVITETER OG FREMGANGSMÅTE:

INTRODUKSJON OG FORKLARING

Innledningsvis, under dette temaet, er tanken å koble tilbake til det som foregikk i første undervisningstema. Da fikk elevene en introduksjon til barnekonvensjonen, bl.a. gjennom noen øvelser med å knytte en artikkel i barnekonvensjonen til en avisoverskrift. Vi anbefaler derfor en kort repetisjon av det som ble snakket om i disse timene. Det er også viktig at elevene får hjelp til å se sammenhengen mellom rettigheter i hjemmet, i lokalsamfunnet og i Norge, og at det er staten som har ansvaret for å beskytte barn i Norge. Bruk gjerne elevenes eget arbeid fra første undervisningsøkt som utgangspunkt.

Organisering:

Vi anbefaler å gjennomføre denne første delen i samlet klasse. Den andre delen foreslår vi at gjennomføres som gruppearbeid.

FORBEREDELSE OG INTRODUKSJON

På hjelpearkene til dette temaet finner du noen fakta om barns situasjon i Norge i dag. Bruk gjerne informasjonen herfra, sammen med det elevene laget og husker fra introduksjonstimen om barnekonvensjonen, til å innlede til dette nye temaet. Dette kan gjerne legges opp som «Hva vet vi om.....» og spørre elevene hva de vet om de ulike temaene som tas opp på ressursarket. Her ligger det muligheter til utvidelse av arbeidet for de som ønsker et større fokus på mer eksakt kunnskap om barns situasjon i Norge i dag.

Barns rettigheter i *NORGE*

AKTIVITETSARK

FORSLAG TIL AKTIVITETER OG FREMGANGSMÅTE:

Mål: Elevene vet at:

- alle barn har rett til å være den de er (egen identitet)
- alle barn skal sikres like muligheter til deltakelse på samfunns områder gjennom lovverk
- at barnekonvensjonen er norsk lov
- at norsk lov beskytter alle barn mot vold og overgrep, og at det er de voksnes ansvar å sørge for at det ikke skjer

Rettigheter som handler om å høre til og om identitet.

Introduser de fire viktigste rettighetene i barnekonvensjonen som handler om identitet og tilhørighet (7, 8, 14 og 30). Vis disse på lysark hvis mulig.

Snakk med og undersøk sammen med elevene hva identitet/å høre til osv. egentlig betyr. *Hva er det som betyr noe for deg når du skal beskrive hvem du er?* (Språk, hvor du bor, fritid, mor, far og søsken, skole osv)

Spørsmål til elevene: *Hvorfor tror dere FN mente det var viktig å ha med disse rettighetene i barnekonvensjonen?* (Barn på flukt, med annet morsmål enn i landet de bor i, annen kultur og religion osv)

Hva du gjør ut av dette, utover det som er nevnt her, kommer an på tiden du vil bruke på det. For oppfølgende arbeid med dette temaet, se X-tras.

Forandre Norge: Hva trenger barn og unge?

I denne delen, tas de sentrale artiklene for dette undervisningsopplegget frem igjen (art. 2, 12, 16 og 19).

I noen klasser vil det erfaringsmessig være nødvendig med en introduksjon før gruppe- ne starter. Dette kan handle om at elevene tenker for "vanskelig". Hjelp dem til å se at rettigheter i Norge, handler om alt som berører barn og at staten har ansvaret for å sikre at alle barn får sine rettigheter etter barnekonvensjonen. Gi eksempler på alt fra elevers rett til å ha et elevråd, delta i Skolemiljøutvalg, rett til helsehjelp når de har blitt mishandlet, rett til vaksiner, rett til skolehelsetjeneste generelt, osv..

Organiser elevene i grupper i denne aktiviteten.

Barns rettigheter i *NORGE*

AKTIVITETSARK

Oppgaver til gruppene:

1. Be elevene tenke gjennom hva Norge trenger for å forbedre livene til barn og unge i Norge i dag. Be elevene ta utgangspunkt i artiklene 2, 12, 16 og 19, og det de har jobbet med de foregående timene.) Informer om at de også kan se på andre artikler de mener er viktige.

Be gruppene lage en idedugnad og skrive ned alle ideene som kommer frem. Be dem deretter diskutere og bli enige om fem (5) områder de mener må forbedres for barn og unge i Norge.

2. Be gruppene tenke gjennom om disse fem tiltakene vil gjøre Norge til et land der alle barn kan være trygge, glade, ha medbestemmelse, ha god helse og være inkludert (ikke utestengt eller diskriminert)

3. Hver gruppe lager en valgkamplakat for "Barne- og ungdomspartiet". *Dere kan tenke dere at dere akkurat har stiftet "Barne- og ungdomspartiet" og skal fortelle andre barn og unge i Norge hvorfor de skal stemme på dere. Lag 3 - 4 plakater i hver gruppe.*

4. Hver gruppe henger opp sine valgkamplakater på veggen i klasserommet, akkurat som på en valgkampstand. Gruppene skal deretter legge frem sine forslag for de andre elevene og overbevise dem om at de må stemme på dem. Minn gruppene på at de må begrunne sine forslag. (Hvorfor?)

Arbeidet kan stoppe her, eller klassen kan bli enige om å arbeide videre med dette, enten i form av et innlegg i en lokalavis, et innlegg på et foreldremøte e.l. (Se X-tras)

X-TRAS

VIDERE ARBEID MED "RETTIGHETER SOM HANDLER OM Å HØRE TIL OG OM IDENTITET".

Dette er et stort tema som kan inkluderes i flere fag om ønskelig. Her følger bare et enkelt forslag til oppfølging. Flere læreverker i samfunnsfag og RLE tar også opp tema som berører sider ved identitet.

Be elevene hver for seg lage en A4-side der de skriver ned alt de mener beskriver hvem de er/deres identitet, uten å skrive direkte hvem de er. Det kan være lurt å be elevene om ikke å skrive hvilket land de kommer fra eller hvilket morsmål de har, dette gjør oppgaven litt vanskeligere og mer spennende.

Det beste er om elevene kan skrive dette på PC og printe ut, slik at de ikke kjenner igjen hverandres skrift.

Når alle har skrevet ferdig, samler lærer inn alle arkene og skriver et nummer på hvert ark og en liste med navn som hører til numrene. Bare lærer skal se denne listen. I friminuttet henger lærer opp alle arkene på veggen i klassen. Når neste time begynner, organiseres elevene f.eks. i pargrupper. Hvert par får et ark og en blyant. De skal gå rundt og gjette på hvem som skjuler seg bak beskrivelsene og sette navn og nummer på arket. Oppgaven kan enten oppsummeres i plenum, ved at hver gruppe gir seg selv poeng, eller elevene bytter ark og gir hverandre poeng.

Samtale med elevene etterpå:

- *Hva var vanskelig med å kjenne hverandre igjen?*
- *Hvorfor var dette vanskelig?*
- *Er det andre ting vi bruker enn det som står på slike beskrivelser, for å bli kjent med hverandre og få kunnskap om hvem andre er?*
- *Osv.*

Barns rettigheter i *NORGE*

AKTIVITETSARK

VIDERE ARBEID MED "FORANDRE NORGE – HVA TRENGER BARN OG UNGE"?

Videre arbeid med dette temaet, kan være å utvide dette til en skriftlig oppgave i norsk eller samfunnsfag. Gruppene kan jobbe sammen om å skrive et leserinnlegg eller en avisartikkel. De må da jobbe videre med begrunnelser for sine argumenter. Dette kan gjøres gjennom søk på f.eks internett for å finne ut om mange barn som må vente på helsehjelp når de er utsatt for vold og overgrep, barn som ikke blir hørt i saker i et lokalsamfunn, barn som har vært lenge i Norge, men som plutselig blir hentet av politiet om natten osv.

HVORDAN BLI INVOLVERT I RETTIGHETSARBEID I NORGE

(Oversikt over aktuelle organisasjoner finner du på hjelpearket til lærerne.
Se vedlagt dokument)

Denne aktiviteten har som mål at elevene skal vite om ulike organisasjoner som jobber med barn og unges rettigheter. Dette kan gjøres gjennom å la hver gruppe få et nettsted de skal besøke. De skal deretter lage en presentasjon av denne organisasjonen og presentere for de andre. Stikkord kan være:

- Hva heter organisasjonen?
- Er den medlem av en større organisasjon?
- Hvor mange medlemmer?
- Hvilke saker står det om på hjemmesiden?
- Hvordan kan jeg bli aktiv eller medlem?

Be hver gruppe om å lage en kort presentasjon på maks 2 A4-sider som kan kopieres opp til de andre gruppene.

Barns rettigheter i *NORGE*

AKTIVITETSARK

OPPSUMMERING:

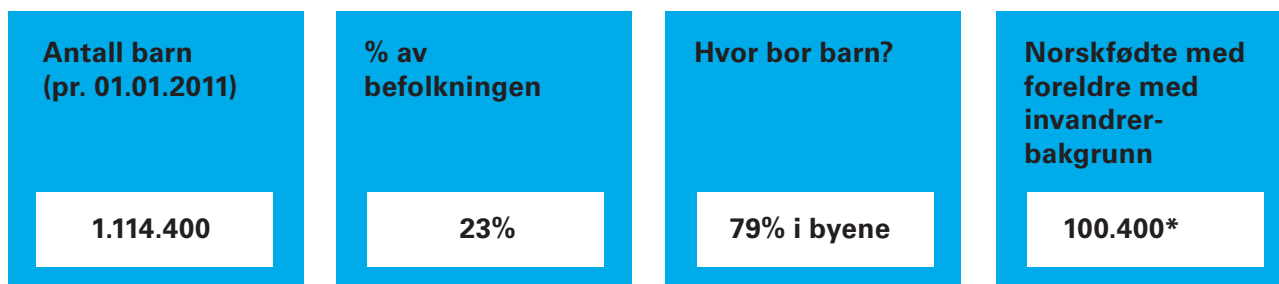
- Alle barn har rett til å være den de er, og ingen kan bestemme hva som er deres identitet andre enn dem selv
- Barn har rett til å bli hørt og delta på alle samfunnsområder. Norske lover skal sikre at barn får uttale seg og delta i alle forhold som angår dem.
- Norge har forpliktet seg på at barnekonvensjonen er norsk lov og at alle lover skal ta hensyn til artiklene i konvensjonen.
- Alle barn har rett til å leve et liv uten vold og overgrep, og voksne har en plikt til å beskytte barn mot dette.
- Staten skal passe på at ingen barn utsettes for vold eller overgrep.

Barns rettigheter i *NORGE*

HJELPEARKE

TALL OG FAKTA OM BARN I NORGE:

*I denne gruppen var det flest som hadde bakgrunn fra Pakistan, i alt 14 400. Det var 7 800 norskfødte med somaliske foreldre, og nesten like mange hadde foreldre fra Vietnam. 6 600 norskfødte hadde foreldre fra Irak, mens 5 800 hadde bakgrunn fra Tyrkia. Norskfødte med innvandrereforeldre utgjorde 14 prosent av alle barn født i Norge i 2010. (Kilde: *BUFdir*, 2012)

BARNES SITUASJON I NORGE

Alle barn i Norge skal ha de samme mulighetene til å delta og utvikle seg på en best mulig måte. Men, i følge en UNICEF-rapport er det mer enn 17.000 norske barn som ikke har disse mulighetene.

Hvis vi bruker OECDs metode, er over 67.000 norske barn fattige. Bruker vi EUs metode, er 124.000 norske barn fattige. De to ulike definisjonene på fattigdom viser hvor vanskelig debatten er.

Dette er bakgrunnen for at EU og UNICEF har utviklet en ny metode for å måle sosial eksklusjon på. Indeksen er utviklet for å måle sosial eksklusjon av barn i de rikeste landene. Denne lister opp 14 nødvendigheter som et barn trenger for å leve godt, blant annet tre måltider om dagen, minst to par sko, et sted å gjøre lekser og penger til fritidsaktiviteter. Barnet betraktes som sosialt ekskludert hvis husholdningen barnet bor i ikke har råd til å gi barnet minimum 12 av de 14 nødvendighetene.

I følge denne indeksen var det i 2010 over 17.000 barn i Norge som ikke har tilgang til 12 av de 14 tingene på lista og som derfor kan betraktes som fattige. Fattigdommen i Norge er ikke livstruende, men påvirker livet til barna det gjelder slik at de ikke har mulighet til å leve et fullverdig liv.

Titter vi bak tallene fra UNICEF, ser vi at det i 2010 var over 17.460 barn som ikke hadde råd til å bli med på vanlige fritidsaktiviteter sammen med sine venner. Vi ser at mer enn 4590 barn ikke har to par sko og at over 3670 barn ikke har ett eneste nytt klesplagg. De har i mange tilfeller ikke allværssko, som støvler. Det er vanskelig å forstå at et barn i Norge ikke har råd til to par sko og noen nye klesplagg. (Kilde: *Report Card 10, UNICEF*)

Barns rettigheter i *NORGE*

HJELPEARKE

MANGE BARN OG UNGE HAR PSYKISKE VANSKER

Psykiske vansker blant barn og unge er et stort helseproblem. Folkehelseinstituttet anslår at 15–20 prosent av barn mellom 3 og 18 år til enhver tid har problemer med å fungere i hverdagen fordi de har symptomer på spiseforstyrrelser, depresjon, atferdsforstyrrelser eller andre psykiske lidelser.

15-20 % AV BARN MELLOM 3 OG 18 ÅR HAR SYMPTOMER PÅ PSYKISKE LIDELSER

Ca. halvparten av disse, om lag 70 000 barn, har symptomer som tilfredsstillende kravene til en psykiatrisk diagnose. De aller fleste av disse trenger behandling.

Mer enn 200 000 barn har foreldre som ruser seg på en slik måte at barna reagerer, og ca 15 000 barn og unge har foreldre som får behandling i psykisk helsevern.
(Kilde: *BUFdir, 2012*)

Mange barn bor sammen med bare mor

I dag bor 25 prosent av barna sammen med bare mor eller bare far. Blant barn som bor med bare én av foreldrene, er det langt mer vanlig å bo med mor (21 prosent) enn med far (4 prosent). Barns familieforhold varierer med landsdel. Andelen som bor med bare én av foreldrene, er størst i de tre nordligste fylkene, der dette gjelder tre av ti barn.

Mobbing i skolen

Elevundersøkelsen fra 2012 viser at nesten 26 000 elever opplevde å bli mobbet flere ganger i måneden. Dette er rundt 6,8 prosent av alle som deltok i undersøkelsen. Denne andelen har vært uendret fra 2008-2012. Hver femte elev som blir mobbet 2-3 ganger i måneden eller mer, svarer at de ofte er med på å mobbe

andre. Gutter både mobber og mobbes mer enn jenter. Andelen som opplever mobbing er større jo yngre elevene er.

(Kilde: *Utdanningsdirektoratet, Elevundersøkelsen 2012*)

Mobbing på Internett

Et stort flertall barn og unge bruker chatteprogram en eller flere ganger i uken, og Medietilsynets rapport om barn og digitale medier viser at 9 prosent av disse barna har blitt mobbet eller truet av andre mens de har chattet i slike chatteprogram.

(Kilde: *Medietilsynet, Barn og digitale medier 2010*)

Mobbing via mobilen

Medietilsynets rapport om barn og digitale medier viser at 6 prosent av barn mellom 9 og 16 år opplevde å bli mobbet eller truet via mobilen i 2010. Jenter har i større grad enn gutter opplevd denne typen mobbing.

(Kilde: *Medietilsynet, Barn og digitale medier 2010*)

Vold i hjemmet

Tall fra SSB viser at det i 2010 ble iverksatt barnevernstiltak hos 308 nye barn under 18 år på grunn av fysisk mishandling. Samme år ble det iverksatt barnevernstiltak hos 159 nye barn på grunn av psykisk mishandling, og tiltak hos 99 nye barn på grunn av seksuelle overgrep/incest.

(Kilder: *Mossige og Stefansen 2007; SSB/Barn og unge/Barnevern; Frydenlund 2010*)

Flere barn med tiltak i barnevernet

Det var 49 800 barn og unge som mottok tiltak fra barnevernet i løpet av 2010, 7,1 prosent flere enn året før. I gjennomsnitt mottok 39,6 barn pr. 1 000 barn under 18 år barnevernstiltak i løpet av 2010.

Barns rettigheter i *NORGE*

HJELPEARKE

Det er først og fremst veksten i hjelpetiltak som forklarer økningen i barnevernstiltak. 84 prosent av barna med barnevernstiltak i 2010 mottok bare hjelpetiltak, en økning på 7,8 prosent fra året før. Omsorgstiltak, der barnevernet overtar omsorgen for barnet, øker ikke i samme grad. I 1993 var 29 prosent av tiltakene omsorgstiltak, mens tilsvarende tall i 2010 var 16 prosent.

Ved utgangen av 2010 var 37 300 barn registrert med barnevernstiltak, nesten 4,6 prosent flere enn året før. Av disse barna var 12 500 (8,7 pr. 1 000 barn) plassert utenfor familien, enten som hjelpetiltak eller som omsorgstiltak. 7 av 10 barn plassert utenfor hjemmet bodde i fosterhjem. Bruken av fosterhjem og andre typer plasseringstiltak øker, mens bruken av barnevernsinstitusjoner og andre behandlingsinstitusjoner går noe ned.

**VED UTGANGEN AV 2010 VAR
37 300 BARN REGISTRERT
MED BARNEVERNSTILTAK**

(Kilder: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet/barnevern; SSB/Barn og unge/ Barnevernet; SSB/Statistikkområder/Statlig barnevern)

1984/1985

2010/2011

Skoleslag	Skoler	Elever/ Studenter	Skoler	Elever/ studenter
Grunnskoler	3540	545879	2957	614020
Private grunnskoler	.	.	159	16250
Skoler på videregående nivå *	920	203702	450	248828
Private skoler på videregående nivå	.	16936	96	28121
Universiteter og høyskoler**	228	92083	70	226867
Private universiteter og høyskoler	67	15402	32	33762

* Elever og lærlinger i videregående opplæring, studenter i fagskoler, elever ved (Kilde: SSB)

Barns rettigheter i *NORGE*

HJELPEARKE

HVORDAN BLI INVOLVERT I RETTIGHETSARBEID I NORGE?

Norges barne- og ungdomsorganisasjoner, LNU, er et samarbeidsorgan for 96 barne- og ungdomsorganisasjoner i Norge. Elevene kan få oversikt over medlemsorganisasjonene på deres [hjemmeside](#). Medlemsorganisasjonene er demokratiske og frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner, og representerer et stort mangfold av aktiviteter og verdier.

Noen aktuelle organisasjoner som jobber med barns rettigheter er: PRESS/Redd Barna, UNICEF, Amnesty International, PLAN, Røde kors ungdom...

FN'S BARNEKOMITE

FNs barnekomité ga i 2010 tilbakemelding til Norge om rettstilstanden til barn i Norge. Nedenfor finner du noen av barnekomiteens kommentarer.

FN CRC/C/NOR/CO/4

Konvensjonen om barnets rettigheter

29. januar 2010

Komiteen for barnets rettigheter

Komiteens femtitredje sesjon

11. - 29. januar 2010

15. Komiteen er betenkt over informasjon den har mottatt, herunder informasjon fra barn, om at tjenestene for barn varierer, alt etter hvor i landet man bor, og at enkelte av disse tjenestene er sterkt underbemannet og mangler tilstrekkelig ressurser.

17. Komiteen setter pris på partens innsats for å spre kunnskap om konvensjonen og lære opp fagfolk og andre som arbeider med barn, men det bekymrer komiteen at denne opplæringen ikke fullt ut dekker alle yrkesgrupper, at den ikke er obligatorisk og at den ikke blir systematisk fulgt opp. Komiteen er særlig betenkt over at lokale myndigheter med ansvar for barn ikke er godt nok informert om de rettigheter barn har i henhold til i konvensjonen.

19. Komiteen er tilfreds med at en ny lov om forbud mot diskriminering trådte i kraft i januar 2006, og at det i 2006 også ble opprettet et likestillings- og diskrimineringsombud og en likestillings- og diskrimineringsnemnd, og vedtatt en handlingsplan for å fremme likestilling og forebygge etnisk diskriminering. Komiteen merker seg den pågående debatten om hvorvidt aldersdiskriminering av barn skal tas inn i loven, og hvorvidt barn skal ha rett til å fremme klager dersom de blir diskriminert på grunn av sin alder. Komiteen er imidlertid betenkt over informasjon den har mottatt, herunder informasjon fra barn, om at minoritetsbarn og urbefolkningsbarn føler seg stigmatisert og dårlig behandlet, bl.a. av andre barn, og at barn med nedsatt funksjonsevne klager over at deres rettigheter ikke blir respektert.

20. Komiteen ber innstendig parten om å treffe alle nødvendige tiltak for å bekjempe diskriminering av barn fra minoritetsgrupper, urbefolkningsbarn og barn med nedsatt funksjonsevne, og fra tidlig alder gjøre barn kjent med retten ethvert barn har til å bli beskyttet mot diskriminering. Komiteen anbefaler også parten å nøye vurdere om det er mulig å utvide lovverket, for å beskytte barn mot diskriminering på grunnlag av alder.

Barns rettigheter i *NORGE*

HJELPEARKE

22. Komiteen er likevel betenkt over at prinsippet om at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn, fortsatt ikke gjelder på alle områder som angår barn, som f.eks. i barnefordelingssaker og utlendingssaker, og at de som er ansvarlig for å ta hensyn til barnets beste, ikke alltid har god nok opplæring til å kunne foreta en grundig vurdering av hva som er til det beste for barnet i hvert enkelt tilfelle.

47. Komiteen anbefaler parten å treffe tiltak for å beskytte barn som lever i fattigdom mot skadelige følger av denne situasjonen, særlig gjennom spesifikk omsorg og opplæring i tidlig alder, målrettede programmer i skolen for å kompensere for manglende utvikling og læring, tiltak for bedre kosthold og helse for barn fra ressursvake grupper og tiltak for å gjøre kommunale boliger mer barnevennlige. Komiteen ber videre innstendig parten om å sørge for at fattige familier får den nødvendige bistand uavhengig av hvor i landet de bor.

En komplett versjon av de avsluttende merknadene fra FNs barnekomite kan lastes ned på [Barneombudets nettsider](#).

Redd Barna har produsert en barnevennlig utgave av barnekomiteens merknader; "Hvordan står det til med barns rettigheter i Norge?".

[Den kan lastes ned fra denne siden.](#)